

POSTANOWIENIE

Dnia 29 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z wniosku J. K.
przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziałowi Regionalnemu w P.
o rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 29 października 2020 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 6 lutego 2019 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 6 lutego 2019 r., sygn. akt III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację wnioskodawczynie od wyroku z dnia 4 października 2017 r., sygn. akt VIII U (...), którym Sąd Okręgowy w P. oddalił odwołanie od decyzji z dnia 26 lutego 2015 r. Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, odmawiającej J.K. prawa do renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2013 r., poz. 1403 z późn. zm.).

Sąd Apelacyjny uznał, że wnioskodawczynie nie spełniła podstawowej przesłanki niezbędnej do nabycia renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy na dalszy okres, a mianowicie nie została uznana za osobę całkowicie niezdolną do pracy w gospodarstwie rolnym.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku wnioskodawczyni zarzuciła naruszenie prawa procesowego, mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj.: art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. poprzez przyjęcie, że ustalenie zakresu prac istotnych i koniecznych dla prowadzenia gospodarstwa rolnego, nie wymaga wiadomości specjalnych, a w konsekwencji oddalenie wniosku ubezpieczonej o dopuszczenie i przeprowadzenie wniosku z opinii biegłego z zakresu pszczelarstwa oraz poprzez przyjęcie, że opinia lekarska biegłych sądowych była kompletna i spójna, a w konsekwencji oddalenie wniosku o jej uzupełnienie.

Skarżąca podniosła ponadto zarzut naruszenia prawa materialnego, tj.: art. 21 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 21 ust. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników – poprzez ich błędną wykładnię, polegającą na niedokonaniu wykładni systemowej oraz funkcjonalnej wskazanych przepisów, co doprowadziło do przyjęcia przez sąd drugiej instancji, iż zakres pojęcia „osobiste wykonywanie pracy w gospodarstwie rolnym” zalicza się również czynności o charakterze nadzorczo – zarządczym, a w konsekwencji do przyjęcia, że ustanie możliwości osobistego wykonywania przez ubezpieczoną pracy fizycznej, polegającej na podnoszeniu ciężkich przedmiotów oraz związanej z pozostawaniem w pozycji wymuszonej, przy jednoczesnym zachowaniu możliwości sprawowania funkcji nadzorczych, nie jest wystarczające dla zakwalifikowania ubezpieczonej jako całkowicie czasowo niezdolnej do osobistego wykonywania pracy; nadto, sąd drugiej instancji nie dokonał wykładni wyżej wymienionego pojęcia z uwzględnieniem art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego, co doprowadziło do pominięcia przez sąd drugiej instancji faktu, iż ustawodawca rozróżnia pojęcie „osobistego wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym” od „osobistego prowadzenia gospodarstwa rolnego” w ten sposób, że zakres pojęciowy terminu „osobiste prowadzenie gospodarstwa rolnego” jest szerszy, aniżeli terminu „osobiste wykonywanie pracy w gospodarstwie rolnym”, zaś pomiędzy wskazanymi wyżej terminami zachodzi taka relacja, że „osobiste wykonywanie pracy w gospodarstwie rolnym” jest jednym z elementów składających się na czynność prowadzenia gospodarstwa rolnego (obok czynności o charakterze nadzorczo - zarządczym).

Mając powyższe na uwadze skarżąca wniosła o uchylenie wyroku w całości oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi drugiej instancji, z pozostawieniem temu sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, w tym kosztach zastępstwa procesowego, według norm przepisanych; zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych; rozpoznanie niniejszej skargi kasacyjnej na rozprawie, ewentualnie na wypadek uznania przez Sąd Najwyższy przytoczonej w pkt 1 podstawy dotyczącej naruszenia prawa procesowego za nieuzasadnioną, o uchylenie zaskarżonego wyroku sądu drugiej instancji w całości i orzeczenie co do istoty sprawy oraz ustalenie, że ubezpieczona jest okresowo całkowicie niezdolna do pracy w gospodarstwie rolnym w rozumieniu art. 21 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników z uwagi na oczywiście uzasadnioną podstawę dotyczącą naruszenia prawa materialnego, tj. błędną wykładnię art. 21 ust. 1 pkt 2 w zw. z art. 21 ust. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W ocenie wnioskodawczyni przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania jest uzasadnione po pierwsze występowaniem istotnego zagadnienia prawnego i potrzebą wyjaśnienia zakresu pojęciowego terminu „osobiste wykonywanie pracy w gospodarstwie rolnym” w rozumieniu art. 21 ust. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz relacji zachodzącej pomiędzy wyżej wymienionym terminem, a pojęciem „osobistego prowadzenia gospodarstwa rolnego” z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego; po drugie z uwagi na oczywistą zasadność skargi, ze względu na popełnione przez sąd drugiej instancji poważne uchybienia procesowe, polegające na oddaleniu wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu pszczelarstwa oraz wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii uzupełniającej biegłych lekarzy specjalistów, co doprowadziło do wydania rozstrzygnięcia na podstawie nierzetelnie zebranego materiału dowodowego, który był niekompletny.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1),

istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Ponadto, zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien zatem wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego.

Jeśli wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazuje na oczywistą zasadność skargi (tak jak w ocenianej sprawie), to w jego uzasadnieniu powinny się znaleźć odpowiednie wywody potwierdzające tę okoliczność. Skarga jest bowiem oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone nią orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jure, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w

art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638). Trzeba też przypomnieć, że podczas gdy dla uwzględnienia skargi wystarczy, iż jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania - z uwagi na jej oczywistą zasadność niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości bez potrzeby wchodzenia w szczególności czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133 oraz

postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2013 r., III SK 11/13, LEX nr 1380967).

W przedstawionym w skardze kasacyjnej „zagadnieniu prawnym” powołano się na potrzebę wyjaśnienia zakresu pojęciowego terminu „osobiste wykonywanie pracy w gospodarstwie rolnym” w rozumieniu art. 21 ust. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz relacji zachodzącej pomiędzy wyżej wymienionym terminem, a pojęciem „osobistego prowadzenia gospodarstwa rolnego” z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego; po drugie z uwagi na oczywistą zasadność skargi, ze względu na popełnione przez sąd drugiej instancji poważne uchybienia procesowe, polegające na oddaleniu wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu pszczelarstwa oraz wniosku o przeprowadzenie dowodu z opinii uzupełniającej biegłych lekarzy specjalistów, co doprowadziło do wydania rozstrzygnięcia na podstawie nierzetelnie zebranego materiału dowodowego, który był niekompletny.

W związku z powyższym wskazuje się na poglądy orzecznictwa, zgodnie z którymi, Sąd może samodzielnie ustalić, czy nieskomplikowane medycznie przeciwskazania zdrowotne wynikające z opinii biegłych lekarzy powodują całkowitą niezdolność ubezpieczonego do pracy w posiadanym przez niego typowym gospodarstwie rolnym (art. 21 ust. 5 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 227 ze zm.). Okoliczność, iż zgodnie z art. 286 k.p.c. sąd może zażądać dodatkowej opinii od tych samych lub innych biegłych, wcale nie oznacza, że w każdym przypadku jest to konieczne, potrzeba taka może bowiem wynikać z okoliczności sprawy i podlega ocenie sądu orzekającego. Dlatego nie ma uzasadnienia wniosek o powołanie kolejnego biegłego (biegłych) w sytuacji, gdy złożona już opinia jest niekorzystna dla strony. Zgłaszając taki wniosek, strona winna wykazać błędy, sprzeczności lub inne wady w złożonych do akt sprawy opiniach biegłych, które dyskwalifikują te opinie, uzasadniając tym samym powołanie dodatkowych opinii. Sąd ma zatem obowiązek dopuszczenia takiego dowodu wówczas, gdy zachodzi tego potrzeba, w szczególności, gdy w sprawie zostały wydane sprzeczne opinie biegłych, przy czym nawet sprzeczność konkluzji opinii biegłych w zakresie

zdolności do pracy wydanych w różnym czasie (np. w toczących się kolejno postępowaniach z udziałem tych samych stron) nie powoduje obowiązku sięgania przez sądy po instrumenty wymienione w art. 286 k.p.c. W przypadku dokonywania oceny stanu zdrowia ubezpieczonego rolnika ubiegającego się o rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym konieczne jest wzięcie pod uwagę wielkości gospodarstwa rolnego i jego położenia, struktury owego gospodarstwa, poziomu zmechanizowania, a także specyfiki prowadzonej w tym gospodarstwie produkcji rolniczej (uprawy, hodowla), która będzie z kolei określać rodzaje czynności niezbędnych do tego, aby to konkretne gospodarstwo rolne mogło być prowadzone, w tym czynności o charakterze nadzorczym, jeśli w gospodarstwie ze względu na jego wielkość są zatrudniani pracownicy bądź większa liczba członków rodziny. Nie ma przy tym podstaw do stwierdzenia, że w każdym przypadku to, czy rolnik może pracować w konkretnym gospodarstwie rolnym powinni oceniać biegli lekarze (wyrok Sądu Najwyższego z 10 stycznia 2017 r., III UK 41/16, OSNP 2018 nr 3, poz. 35). Ponadto, zarzut naruszenia art. 236 k.p.c. poprzez nieoznaczenie w postanowieniu o przeprowadzeniu dowodu z opinii biegłego ustalenia czy ubezpieczony jest zdolny do osobistego wykonywania prac w gospodarstwie rolnym z uwzględnieniem specyfiki gospodarstwa ubezpieczonego dotyczy ustaleń faktycznych i oceny dowodów. Zgodnie zaś z art. 398³ § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny odwołów. Oceny niezdolności do pracy rolnika należy dokonywać mając na uwadze jego konkretne gospodarstwo rolne (wyrok Sądu Najwyższego z 28 października 2010 r., II UK 111/10, LEX nr 688684).

Biorąc powyższe pod uwagę, należy zauważyć, że twierdzenia skargi stanowią w istocie polemikę z ustaleniami faktycznymi i oceną dowodów dokonaną przez Sądy obydwu instancji, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Sąd Najwyższy związany był ustaleniami faktycznymi oraz oceną materiału dowodowego dokonaną w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Z powyższych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji.

